כולה רבי טרפון היא רישא בחצר המיוחדת לפירות לאחד מהן, ולזה ולזה לשורים דלגבי שן הויא לה חצר הניזק ולגבי קרן הויא רשות הרבים, אמר רב כהנא: אמריתה לשמעתא קמיה דרב זביד מנהרדעא, ואמר לי מי מצית מוקמת לה כולה כרבי טרפון והקתני השן מועדת לאכול את הראוי לה ראוי לה אין, שאין ראוי לה לא, ואי ר' טרפון האמר °משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם אלא לעולם רבנן היא וחסורי מחסרא והכי קתני חמשה תמים הן, ואם הועדו חמשתן מועדין ושן ורגל מועדין מתחילתן והיכן העדתן בחצר הניזק מתקיף לה רבינא הא קתני לקמן °שור המזיק ברשות הניזק כיצד אי אמרת בשלמא איירי בה משום הכי קתני כיצד אלא אי אמרת לא איירי בה, מאי כיצד אלא אמר רבינא חסורי מחסרא והכי קתני חמשה תמים הן ואם הועדו חמשתן מועדין ושן ורגל מועדין מתחילתן וזהו שור המועד, ושור המזיק ברשות הניזק מחלוקת ר' טרפון ורבנן, ויש מועדים אחרים כיוצא באלו הזאב והארי והדוב והברדלס והנמר והנחש תניא נמי הכי °חמשה תמים הן, ואם הועדו חמשתן מועדין, ושן ורגל מועדין מתחילתן, וזהו שור המועד, ושור המזיק ברשות הניזק מחלוקת רבי טרפון ורבנן, ויש מועדין אחרים כיוצא באלו הזאב והארי הדוב והנמר והברדלס והנחש איכא דרמו לה מירמא תנן חמשה תמים וחמשה מועדים ותו ליכא והאיכא הזאב הארי והדוב והנמר והברדלס והנחש ומשני אמר רבינא חסורי מחסרא והכי קתני חמשה תמים הן ואם הועדו חמשתן מועדין, ושן ורגל מועדין מתחילתן, וזהו שור המועד, ושור המזיק ברשות הניזק מחלוקת רבי טרפון ורבנן, ויש מועדין אחרים כיוצא באלו הזאב והארי הדוב והנמר והברדלס והנחש: ולא לרבוץ: אמר רבי אלעזר לא שנו אלא פכין גדולים אבל פכין קטנים אורחיה הוא. לימא מסייע ליה הבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר ולמעך את האדם ואת הבהמה ואת הכלים דלמא מן הצד איכא דאמרי א"ר אלעזר לא תימא פכין גדולים הוא דלאו אורחיה הוא אבל פכין קטנים אורחיה הוא אלא אפילו פכין קטנים נמי לאו אורחיה הוא מיתיבי ולמעך את האדם ואת הבהמה ואת הכלים אמר רבי אלעזר דלמא מן הצד איכא דרמי לה מירמא תנן ולא לרבוץ והתניא ולמעך את האדם ואת הבהמה ואת הכלים אמר רבי אלעזר לא קשיא כאן בפכין גדולים כאן בפכין קטנים: הזאב והארי וכו': מאי ברדלס אמר רב יהודה נפרזא מאי נפרזא אמר רב יוסף אפא מיתיבי רבי מאיר אומר אף הצבוע רבי אלעזר אומר אף הנחש ואמר רב יוסף °צבוע זו אפא לא קשיא כאן בצבוע זכר כאן בצבוע נקיבה °דתניא צבוע זכר לאחר שבע שנים נעשה עטלף, עטלף לאחר שבע שנים נעשה ערפד, ערפד לאחר ז' שנים נעשה קימוש, קימוש לאחר שבע שנים נעשה חוח, חוח לאחר שבע שנים נעשה שד; שדרו של אדם לאחר שבע שנים נעשה נחש והני מילי דלא כרע במודים/ אמר מר ר"מ אומר אף הצבוע רבי

רש"י

כולה רבי טרפון היא · ורישא לאו בחצר הניזק גמורה עסקינן משום הכי קתני אינה מועדת ודקא מחייב ליה אשן ורגל בחצר המיוחדת לניזק לפירות ובקרן חצי נזק ותו לא משום דלשוורים הוא רשות לשניהם וכרה"ר דמיא: **ראוי לה אין** · כגון פירות וירקות: **שאין ראוי לה** · כסות וכלים: **לא** · דמשונה הוא וחצי נזק הוא דמשלם: **ואי רבי טרפון כו'** · הא ודאי לגבי שן רשות הניזק הוא דהא במיוחדת לניזק לפירות אוקימתה: **חמשה תמים הן** · נגיחה נגיפה נשיכה רביצה בעיטה: **ואם הועדו חמשתן מועדין** · והיינו דקתני חמשה מועדין והא דקתני השן מועדת לאכול כו' לאו אמניינא קאי אלא הכי קאמר ושן ורגל מועדין מתחילתן והא דקתני "ושור המועד ושור המזיק ברשות הניזק" הכי קאמר והיכן העדאתן דשן ורגל? ברשות הניזק: **ה"ג מתקיף לה רבינא הא קתני לקמן שור המזיק ברשות הניזק כיצד** · ולא גרס אלא דחמשה תנן: **הא קתני לקמן** · בפרק כיצד דקמפרש לכולהו מועדין דפ"ק וקמפרש נמי שור המזיק ברשות הניזק כיצד: **אי אמרת בשלמא איירי** · בקרן תמה ברשות הניזק בנזק שלם בפ"ק היינו דתני פירושא בפ"ב "כיצד" ומפרש פלוגתא דרבי טרפון ורבנן: **אלא אי אמרת לא איירי בה** · בהאי פירקא: **מאי כיצד** · אהיכא קאי: **ואם הועדו חמשתן מועדין** · היינו פירושא דחמשה מועדים דתנן במתניתין: **ושן ורגל מועדין מתחילתן** · לאו אמניינא קאי אלא מועדין קתני ואזיל: **זהו שור המועד** · הא דאמרן ואם הועדו חמשתן מועדים" זהו שור המועד הכתוב בפרשה: **ושור המזיק כו' מחלוקת רבי טרפון ורבנן** · בפרק שני, והאדם: **ויש מועדים כו'** · סיפא דמתניתין קא מפרש (והא דלא מנו להו בהדי הני משום דלא כתיבן כי הנך): **אבל פכים קטנים אורחיה** · לרבוץ ואם רבצה עליהן ברה"ר פטור, וברשות הניזק חייבת נזק שלם דתולדה דרגל הוא: **לימא מסייע ליה הבהמה מועדת למעך כו'** · ומתניתין קתני דאינה מועדת לרבוץ אלא ודאי דמתניתין בגדולים וברייתא בכלים קטנים ובילדים קטנים ובבהמה קטנה: **דלמא מן הצד** · האי דקתני מועדת למעך לאו ברביצה אלא מן הצד כשהיא מהלכת ויש בצידה כלים ממעכתן בינה לכותל וזו היא שאמרנו הזיקה בגופה דרך הלוכה דהויא תולדה דרגל: **נפרזא** · אפא: **אף הצבוע** · אהני דמתניתין מוסיף: **ואמר רב יוסף** · בדוכתא אחריתי: **צבוע זו אפא** · ומדמוסיף ר"מ אפא מכלל דברדלס לאו אפא הוא: **לא קשיא כו'** · ברדלס דמתניתין הוא צבוע זכר ועליו קאמר רב יוסף צבוע זו אפא ור"מ מוסיף אף צבוע נקבה דלא שמיה אפא ודרב יוסף לאו אדר"מ איתמר אלא בעלמא איתמר כדתניא צבוע זכר נעשה כו' אלמא צבוע זכר משתנה לכמה מינין הלכך קרי לה ברדלס ונפרזא ואפא · כך מצאתי: לישנא אחרינא ועיקר הוא (תני) בצבוע נקבה ור"מ מוסיף צבוע זכר ותרוייהו מיקרו אפא דתניא צבוע זכר וכו' ומשום דמשתנה לבריה אחרת אצטריך לאוסופי בהדיה מפי מורי *) ולא שמעתי:

*) נ"ל ול"א והוא ר"ת ולישנא אחרינא.

תוספות

כולה רבי טרפון היא · הכא נמי גרסינן במיוחדת לאחד מהן לפירות ולא לזה ולזה לשוורים תימה דמשמע הא לשניהם לפירות פטור וא"כ תיפשוט מהכא דפליגי בקושיא דר' זירא ובפירוקא דאביי ולעיל (דף יד.) הש"ס מסופק ולהספרים דגרסי לזה ולזה לשוורים קשיא איפכא דתיפשוט דלא פליגי במיוחדת לשניהם לפירות דחשיב ליה חצר הניזק אע"פ שיש רשות למזיק להניח שם שורו כ"ש היכא דאין מיוחדת לשוורים כלל חשיב חצר הניזק ואע"פ שמיוחדת לשניהם לפירות:

ראוי לה אין שאין ראוי לה לא · אין להקשות דלמא הא דקאמר מועדת היינו לשלם מן העלייה ושאין ראוי לה אע"פ שמשלם כ"ש כר' טרפון אינו מועד לשלם מן העלייה כדאמרינן בפ"ב (דף יח:) ולשון מועד שייך על זה כדאמרינן הידוס אינו מועד ויש אומרים מועד ובהא קמיפלגי דמר סבר מגופו ומר סבר מן העלייה דע"כ שאין ראוי לה לא משלם כי אם חצי נזק דלקמן בפ"ב (דף יט:) בהדיא קתני גבי השן מועדת אכלה כסות או כלים משלמת חצי נזק:

והנחש הרי אלו מועדים · [א] לאו בכל עניני היזק חשיבי מועדים אלא כל אחד במידי דאורחיה כגון שבא זאב וטרף ארי ודרס או טרף להניח אבל במידי דלאו אורחיה כגון ארי שטרף ואכל וכן שאר היזקות דלאו אורחייהו לא הוו מועדים אלא משלמי' ח"נ ובמידי דאורחייהו דמשלם נ"ש היינו דוקא בחצר הניזק אבל ברה"ר פטור דהוי שן ברה"ר כדאמר שמואל בגמ' ארי ברה"ר דרס ואכל פטור ואפי' נחש שאין נהנה מנשיכתו כדאמרינן בפ"ק דתענית (דף ח.) שנתקבצו כל החיות אצל הנחש ואומרות לו מה הנאה יש לך מ"מ כיון דאורחיה בהכי הוי כמו רגל ופטור ברה"ר ולא הוי כמו קרן בתר דאייעד אע"פ דמתכוין להזיק מדחשיב ליה גבי אחריני:

מסורת הש"ס

לקמן כד:

פ"א נ"ג

*מוזכר במשנתנו

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה והנחש כו' לאו בכל כו' · נ"ב ורמב"ם חולק על זה:

גליון הש"ס

גמ' צבוע זו אפא · היינו אפעה תוס' סנהדרין טו ע"ב ד"ה והברדלס וכ"כ הרד"ק בשמואל א יג יח: שם דתניא צבוע · עיין ירושלמי פ"ק דשבת הלכה ג עלה דמתני' דלא יצא החייט:

עין משפט נר מצוה

קעג א מיי' פ"א מהל' נזקי ממון הל' ה סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סי' שפט סעיף ו:

קעד ב מיי' שם הלכה ו טור ש"ע שם סעיף ח:

קעה ג מיי' שם הלכה ה סמג שם טור ש"ע שם סעיף ז ועיין שם בטור:

רבינו חננאל

משמתינן ליה לסלוקי היזקא מדר' נתן דתניא ר' נתן אומר מנין שלא יגדל אדם כלב בתוך ביתו וכו': מתני' ה' תמים וחמשה כו' ושקלינן וטרינן בהא מתני' ולא מתוקמא שפיר ותירצה רבינא הכי חסורי מיחסרא והכי קתני ה' תמים הן ואין משלמין אלא חצי נזק ואלו הן נגיחה נגיפה נשיכה רביצה בעיטה · ואם הועדו חמשתן מועדין לשלם נזק שלם מן העליה ושן ורגל מתחילתן מועדין הן השן בראוי לה והרגל לשבר בדרך הילוכה ושור המועד ושור המזיק ברשות הניזק מחלוקת ר' טרפון ורבנן והאדם המזיק ויש מועדין כיוצא באלו הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס. תניא נמי הכי חמשה תמים הן כו' · ולא לרבוץ אמר ר' אלעזר אינו מועד לרבוץ על פכין גדולים ומשונה הוא ומשלם חצי נזק אבל על פכים קטנים אורחיה הוא ונזק שלם משלם · ואמרינן נימא מסייעא ליה בהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר ולמעך את האדם ואת הבהמה ואת הכלים · ודחי' דלמא מן הצד היא אורחיה דהוא חיכוך מתהפכת כעין חיכוך שדרך הבהמה להתחכך בצדדיה אבל לרבוץ על הכלים לא · ואסיק' איכא דרמי להו מירמא ופריק ר' אלעזר מתני' דתני תם בפכין גדולים מתניתא דתני מועדת בפכין קטנים: ומפירוקיה דרב יוסף שמעינן דנפרזא וצבוע תרווייהו אפא נינהו מיהו נפרזא שם הנקבה וצבוע שם הזכר *) · ירושלמי בשבת · פ"א (הל"ג) ר' יוסי ב"ר בון בשם ר' זביד אחת לשבע הקב"ה מחליף עולמו**) ממוחו דרישא מתעבד עקרב ודמעיא סממא תולעתא דסוסיא מתעבדא אורעי · ודתורתא מתעבדא דברי עכברא דטורא מתעביד חזיר בר · שיורתא דנונא מתעבדא נדל. דתניא צבוע זכר לאחר ז' שנים נעשה ערפד ערפד לאחר ז' שנים נעשה קימוש · קימוש לאחר ז' שנים נעשה חיה ויש אומרים חוח חוח לאחר ז' שנים נעשה שד שדרו של

*) פי' רבינו הוא כלישנא אחרינא שכ' רש"י ז"ל. **) לפנינו בירושלמי שם איתא מוחיתא דרישא כו' ודמעיא סממי

מבנה

נושא/מבנה

נושא